

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

**Qo'lyozma huquqida
UDK: 330.101.541:005.9**

ABDUKADIROV ABDULLA MAMASAATOVICH

**STRATEGIK TARAQQIYOT MAQSADLARIGA MUVOFIQ
MAKROIQTISODIY BOSHQARUV METODOLOGIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH**

08.00.02 – MAKROIQTISODIYOT

**Fan doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan
DISSERTATSIYASI**

Toshkent – 2024

MUNDARIJA

KIRISH (FAN DOKTORI (DSC) DISSERTATSIYASINING ANNOTATSIYASI)	4
I-BOB: STRATEGIK TARAQQIYOT VA MAKROIQTISODIY BOSH-QARUV DIALEKTIKASI NAZARIYASINING ASOSLARI.....	14
1.1 Strategik taraqqiyot maqsadlari va boshqaruv metodologiyasi mohiyati dialektikasi.....	14
1.2 Qishloqda va shaharda taraqqiyot maqsadlari nazariyasi va amaliyotidagi farq, ularning boshqaruv usullari tanloviga ta'siri...	26
1.3 Davlat boshqaruvi metodologiyasidagi o'zgarishlar, yangi davlat byurokrtiyasining institutsional evolutsiyasi.....	44
1.4 Dastlabki makroiqtisodiy boshqaruv institutlari, boshqaruv metodlari va ijtimoiy shartnoma asoslarining eroziyasi	55
II-BOB. YANGILANISH DAVRI VA MAKROIQTISODIY BOSHQARUV EVOLUTSIYASI. “YANGI KEYNSCHILIK” MODEL.....	78
2.1 Iqtisodiyotni liberallashtirishga asoslangan makroiqtisodiy boshqaruv modelining yuzaga kelishi, “yangi keynschilik” narrativlari.....	78
2.2 Prudensial monetar siyosat va uning taraqqiyot sur'atlariga o'tkazgan ta'siri.....	92
2.3 Iqtisodiy voqelikning o'zgarishi va yangi makroiqtisodiy boshqaruv prioritetlari	103
2.4 Davlat xarajatlari dinamikasi va moliyaviy tuyg'unsizlikning dastlabki alomatlari	116
III-BOB. MAKROIQTISODIY UYG'UNLIKKA ERISHISHNING INSTRUMENTAL ASOSLARI.....	130
3.1 Strategik taraqqiyot yo'nalishlarini belgilash amaliyoti va huquqiy asoslari.....	130
3.2 Makroiqtisodiy boshqaruvda alternativ iqtisodiy parametrlar	

asosida simulyatsiya modeli va metodologik tahlilni takomillashtirish.....	139
3.3 Fiskal siyosat samaradorligini oshirish va tadbirkorlik stimullarini tiklashning dastlabki omillari	153
IV-BOB. YANGI STRATEGIK NARRATIVLAR VA MAKROIQTISODIY BOSHQARUVNING INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
4.1 Institutsional islohotlarni davom ettirish boshqaruv samarasini oshirishning instrumental asosi	161
4.2 Strategik rejalashtirish salohiyatini oshirish omillari.....	173
4.3 Yangi geosiyosiy voqe'likda mintaqaviy makroiqtisodiy boshqaruv institutlari faoliyatini takomillashtirish.....	189
YAKUNIY XULOSALAR.....	207
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	210

KIRISH (FAN DOKTORI (DSC) DISSERTATSIYASINING ANNOTATSIYASI)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati

Jamiyatning taraqqiyot odimlari ikki omilga – qo‘yilgan strategik maqsadlar mohiyati, hamda bu maqsadlarga erishish yo‘lida tanlangan boshqaruv, iqtisodiyotga ta‘sir ko‘rsatish uslublariga bog‘liq. Maqsad va unga erishish uchun tanlangan uslublar dialektikasi doim iqtisodiy fikr markazida bo‘lgan.

Keyingi yillarda iqtisodiy nazariya va amaliyotda ijtimoiy qadriyatlarga asoslangan neoliberalizm g‘oyalari, hamda davlat qudrati, imkoniyatiga, xususiy mulk daxlsizligiga tayangan yangi keynsian g‘oyalari salohiyati va imkoniyatlari haqida ko‘plab bahslar olib borilmoqda. O‘zbekiston tarixi mohiyatini tushunish va istiqbollarni anglash uchun ham bunday tadqiqotlar bizda muhim.

Xususan, davlat, biznes va jamiyat o‘rtasidagi iqtisodiy muloqotning mantig‘ini o‘rganish iqtisodiy siyosat modelini tuzishda katta amaliy ahamiyatga ega. Jahon bankining prognozlariga ko‘ra umumdunyo iqtisodiyotining o‘shish sur‘atlari 2024-yilda 2,6% darajada qolib, 2025–2026 yillarda o‘rtacha 2,7 %ni tashkil etadi. Bu COVID-19 pandemiyasiga qadar kuzatilgan 10 yil davomidagi o‘rtacha 3,1 %ga teng bo‘lgan o‘shish sur‘atlaridan ancha past ko‘rsatkich. Prognozda ta‘kidlanishicha, dunyo aholisining 80 %dan ortig‘i istiqomat qiladigan mamlakatlarda o‘rtacha YaIM hajmining o‘shish sur‘atlari o‘tgan 10 yilgi sur‘atlarga nisbatan pastroq bo‘ladi. O‘zbekiston iqtisodiyoti jahon iqtisodiyotining uzviy qismiga aylandi. 2023-yil natijalari bo‘yicha O‘zbekiston yalpi ichki mahsulotining (YaIM) 2022-yilga nisbatan o‘shish sur‘atlari 5,8 %ni tashkil etgan. Shu bilan birga davlat xarajatlari 17,9 %ga o‘shib, davlat tashqi qarzi 34.9 mlrd AQSH dollarini, yoki YaIMning 38.4 %ini, joriy to‘lov defitsiti esa 7,8 mlrd AQSH dollarini (YaIMga nisbatan 8,6%) va yillik inflatsiya 8,8 %ni tashkil etgan.

Bunday voqelik sharoitida boshqaruv amaliyotida ichki va tashqi ta‘sir, optimal sharoit omillarini inobatga olgan holda institutsional, ma‘muriy va makroiqtisodiy komponentlarning optimal yig‘indisini va ta‘sir kuchini yaratish katta ahamiyat kasb etadi. Strategik tanlov mohiyati va qo‘yilgan vazifalarga